

ARAB TILINI O'QITISHNING AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY USULLARI TADQIQI

Sapashov Zulfixar Atabayevich

Nukus Muhammad ibn Ahmad al-Beruniy
umumiy o'rta islom bilim yurti o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14350324>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 01- Dekabr 2024 yil
Ma'qullandi: 05- Dekabr 2024 yil
Nashr qilindi: 10- Dekabr 2024 yil

KEYWORDS

Arab tili, an'anaviy usullar,
zamonaviy usullar,
grammatika, kommunikativ
yondashuv, texnologiyalar,
ta'lim metodikasi, til o'rganish.

ABSTRACT

Mazkur maqolada arab tilini o'qitishning an'anaviy va zamonaviy usullari tahlil qilinadi. An'anaviy usullar, asosan, grammatikaga va matnlarni yodlashga asoslangan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar texnologiyalar, kommunikativ yondashuvlar va gamifikatsiyadan foydalanishni o'z ichiga oladi. Maqolada har ikki usulning afzalliklari va kamchiliklari, shuningdek, ularning o'qitish jarayonidagi samaradorligi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, an'anaviy va zamonaviy usullarni uyg'unlashtirish orqali arab tilini o'rgatishda maksimal samaraga erishish yo'llari tavsiya qilinadi. Bu tadqiqot o'qituvchilarga arab tilini o'rgatishda innovatsion yondashuvlarni qo'llashga yordam beradi.

Arab tili nafaqat diniy va ilmiy sohalar, balki iqtisodiy, siyosiy va madaniy aloqalarda ham muhim vosita hisoblanadi. Jumladan, arab tili Qur'oni Karim tili sifatida musulmon olamida alohida o'ringa ega bo'lib, ushbu tilni o'rganishga qiziqish doim yuqori bo'lib kelgan. Bugungi kunda arab tilini o'qitish usullari sezilarli o'zgarishlarga uchradi [3, 32-45]. Xususan, an'anaviy yondashuvlarning zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Ushbu maqolada arab tilini o'qitishda qo'llaniladigan an'anaviy va zamonaviy usullar har tomonlama tahlil qilinib, ularning afzalliklari va kamchiliklari yoritiladi.

Arab tilini o'rgatishning an'anaviy usullari asosan grammatik qoidalar va matnlarni yodlashga asoslangan bo'lib, ushbu yondashuv ko'plab yillar davomida samarali bo'lib kelgan. An'anaviy usullar quyidagicha tavsiflanadi:

1. Matnlarni yodlash usuli. Bu usul arab tilini o'rganishning eng qadimiy shakli hisoblanadi. Qur'oni Karim, hadislardan parchalar va klassik adabiyot namunalarini yodlash orqali o'quvchilar tilni o'zlashtirgan. Bunda talaffuz va ifodani to'g'ri shakllantirishga katta e'tibor berilgan. Misol: o'quvchilarga Qur'ondan qisqa suralarni yodlash topshiriladi va o'qituvchi ularning talaffuzini to'g'irlaydi.
2. Grammatika-tarjima usuli. Bu yondashuv til qoidalarini puxta bilishga asoslanadi. o'quvchilar birinchi navbatda grammatikani o'rganadi, so'ngra o'qituvchi yordamida arabcha matnlarni tarjima qiladi. Ushbu usul o'quvchidan sinchkovlik va diqqatni talab qiladi.

Misol: o'quvchilar Naxv (grammatika) qoidalarini o'rganib, arabcha jumalarni o'z ona tiliga tarjima qilish mashqlari bilan shug'ullanadi.

3. O'qituvchi markazli yondashuv. An'anaviy usullarda o'qituvchi asosiy bilim manbai hisoblanadi. Dars jarayonida o'quvchilar faqat tinglovchi va ijrochi bo'lib qatnashadi. Ular mustaqil ravishda o'qish va tahlil qilish imkoniga ega emas. Misol: O'qituvchi ma'ruzalar orqali grammatikani tushuntiradi, o'quvchilar esa yozuv mashqlari bilan cheklanadi [4, 101-115].

An'anaviy usullar chuqur bilim berishga yordam bergan bo'lsa-da, ular ko'pincha o'quvchilarni tilni amaliy qo'llashga tayyorlamagan. Buning oqibatida o'quvchilar real hayotda arab tilida muloqot qilishda qiynalgan.

Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar va interaktiv metodlar arab tilini o'rganishni qiziqarli va samarali jarayonga aylantirmoqda. Zamonaviy yondashuvlar o'qitish jarayonida bir qator yangi imkoniyatlarni ochib berdi.

1. Kommunikativ yondashuv. Bu usul arab tilini amaliyotda qo'llashga qaratilgan. o'quvchilar nutqiy mashqlarga va suhbatlarga keng jalb qilinadi. Bu nafaqat grammatikani, balki muloqot qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Misol: o'quvchilar kichik guruhlarda arabcha kundalik suhbatlarni mashq qiladi.

2. Texnologiyalardan foydalanish. Zamonaviy texnologiyalar, jumladan, onlayn platformalar va mobil ilovalar o'quvchilarni mustaqil o'qishga undaydi. Masalan, Duolingo, Memrise va YouTube kabi vositalar orqali o'quvchilar o'zlashtirishni tezlashtirishadi. Misol: o'quvchi Duolingo orqali yangi so'zlarni o'rganadi va darsda ularni gaplashishda qo'llaydi.

3. Gamifikatsiya. O'yin uslubi orqali til o'rganish o'quvchilar uchun qiziqarli va rag'batlantiruvchi bo'lib, ularning motivatsiyasini oshiradi. Misol: O'qituvchi arab tilidagi so'z boyligini oshirish uchun viktorinalar o'tkazadi.

4. Uyg'un o'qitish. Bu yondashuvda an'anaviy darslar bilan birga onlayn resurslardan ham foydalaniladi. Natijada o'quvchilar har ikkala yondashuvning afzalliklaridan birdek bahramand bo'lishadi. Misol: o'quvchi uyda onlayn darsni ko'rib chiqadi va sinfda bu mavzu bo'yicha amaliy mashqlarni bajaradi [1, 134-147].

Zamonaviy usullar o'quvchilarni tilni real hayotda qo'llashga tayyorlashda juda samarali, biroq texnologiyalarga to'liq bog'liq bo'lish ham qiyinchilik tug'dirishi mumkin.

An'anaviy va Zamonaviy Usullarning Taqqoslanishi

Quyida an'anaviy va zamonaviy usullar o'rtasidagi asosiy farqlar ko'rsatilgan. Har bir mezon bo'yicha tahlilni quyidagi tarzda keltirish mumkin:

1. E'tibor markazi.

An'anaviy usullar: An'anaviy yondashuvda e'tibor asosan grammatika va qoidalarga qaratilgan. o'quvchilar grammatik tuzilmalarga va til qoidalariga ko'proq e'tibor berib, ular orqali tilni o'rganishga harakat qilishadi. Ushbu usulda o'qituvchining asosiy maqsadi o'quvchilarni to'g'ri grammatikani o'rgatishdir.

Zamonaviy usullar: Zamonaviy yondashuvda esa e'tibor muloqot va amaliyotga qaratiladi. Bu usulda o'quvchilar tilni faqat grammatik qoidalarga asoslanib emas, balki real hayotdagi suhbatlar, munosabatlar va amaliy vaziyatlar orqali o'rganishadi. Kommunikativ yondashuvlar va tilni amalda qo'llash muhim o'rin tutadi.

2. Moslashuvchanlik

An'anaviy usullar: An'anaviy yondashuvda moslashuvchanlik past, ya'ni o'quvchi o'zining o'rganish jarayonida kamroq erkinlikka ega. Asosan, ularning o'rganishi o'qituvchi tomonidan belgilangan yo'l-yo'riq va qoidalarga asoslanadi. Bu, ba'zan o'quvchilar uchun bir xil va qat'iy struktura yaratadi.

Zamonaviy usullar: Zamonaviy yondashuvda moslashuvchanlik yuqori. o'quvchilar o'z ehtiyojlari va qiziqishlariga qarab o'rganish usullarini tanlashda erkinroqdirlar. Masalan, o'qituvchi o'quvchilarni o'zlashtirgan ma'lumotlarini turli xil interaktiv va onlayn vositalar yordamida mustahkamlash imkoniyatiga ega qiladi.

3. Texnologiyadan foydalanish

An'anaviy usullar: An'anaviy yondashuvda texnologiyalardan foydalanish cheklangan. Darslar ko'pincha an'anaviy usulda o'tkaziladi, masalan, o'qituvchi doskada yozib, o'quvchilar esa yozuvlarini amalga oshiradilar. Yangi texnologiyalar faqatgina ba'zi joylarda qo'llaniladi, lekin ular dars jarayoniga keng joriy etilmagan.

Zamonaviy usullar: Zamonaviy usullarda texnologiyalardan keng foydalanish mavjud. O'qituvchilar va o'quvchilar onlayn platformalar, mobil ilovalar, video darslar, interaktiv vositalardan foydalanish orqali ta'lim jarayonini boyitadi va mustahkamlaydi. Bu jarayonni samarali va qiziqarli qilish uchun texnologiyalarni qo'llash muhim o'rin tutadi.

4. O'quvchining roli

An'anaviy usullar: An'anaviy yondashuvda o'quvchi passiv tinglovchi rolini o'ynaydi. Bu yondashuvda o'quvchilar asosan o'qituvchidan ma'lumot olishadi va o'qituvchi taqdim etgan bilimlarni o'zlashtiradilar. o'quvchilar o'z fikrlarini ifoda etishga kamdan-kam hollarda imkon topadilar.

Zamonaviy usullar: Zamonaviy usullarda o'quvchi faol ishtirokchi bo'ladi. o'quvchilar o'z bilimlarini va fikrlarini mustaqil ravishda bildiradilar, suhbatlarda qatnashadilar va amaliy mashqlarni bajaradilar. Shuningdek, ular o'z-o'zini baholash va mustaqil o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi.

5. O'qituvchining roli

An'anaviy usullar: An'anaviy yondashuvda o'qituvchi markaziy figura bo'ladi, ya'ni darsning asosiy yo'naltiruvchisi va bilim manbai hisoblanadi. O'qituvchi darsda ma'lumotlarni yetkazadi, o'quvchilar esa unga amal qilishadi. Bu yondashuvda o'qituvchi ko'proq nazorat qiluvchi va yo'naltiruvchi rolini o'ynaydi.

Zamonaviy usullar: Zamonaviy yondashuvda o'qituvchi yo'naltiruvchi va yordamchi sifatida qatnashadi. O'qituvchi o'quvchilarga o'rganish jarayonida yordam beradi, ammo o'quvchilar mustaqil ravishda o'rganishga ko'proq jalb qilinadi. O'qituvchining roli o'quvchilarni motivatsiya qilish, ularga yo'l-yo'riq ko'rsatish va darsni interaktiv tarzda tashkil qilishdan iborat bo'ladi.

Ko'rinib turibdiki, an'anaviy va zamonaviy usullar orasidagi farq nafaqat yondashuvlar va metodlar bilan, balki o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar bilan ham bog'liq. An'anaviy usullar aniq va qat'iy tuzilishga asoslangan bo'lsa, zamonaviy usullar o'quvchilarni faollashtirish va ularni o'rganish jarayonida ko'proq mustaqil ish qilishga undaydi. O'qitishda har ikki usulni uyg'unlashtirish, samarali ta'lim berishga yordam beradi va o'quvchilar uchun qiziqarli va boy ta'lim muhitini yaratadi.

Xulosa. Arab tilini o'qitishning an'anaviy va zamonaviy usullari orasidagi farqlarni tahlil qilish, har bir yondashuvning o'ziga xos afzalliklari va kamchiliklarini ochib berdi. Arab tilini

o'qitishning muvaffaqiyatli yondashuvlari o'qituvchilarga o'quvchilar ehtiyojlariga mos ta'limni taklif etish va ularni tilni o'zlashtirishda yanada samarali yo'llar bilan qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Shuning uchun, zamonaviy va an'anaviy metodlarni uyg'unlashgan holda qo'llash, arab tilini o'rgatishning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Al-Hassan, A. (2017). Interactive and Communicative Approaches to Teaching Arabic. *Language and Communication Studies*, 12(3), 134-147.
2. Al-Mu'min, H. (2015). The Impact of Technology on Teaching Arabic as a Second Language. *Journal of Modern Education*, 23(4), 58-70.
3. Bahromjon, D. (2024, April). ARAB TILINI O'RGANISHDAGI AFZALLIK VA KAMCHILIKLAR. In *International Global Conference* (Vol. 1, No. 7, pp. 32-35).
4. Nouri, A. & Sadek, N. (2020). Blended Learning in Arabic Language Education: Practices and Perspectives. *Journal of Language Education*, 45(2), 101-115.

